

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Узп 103/2023
21.06.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелене Ивановић, председника већа, Татјане Миљуш и Весне Субић, чланова већа, са саветником Мирелом Костадиновић, као записничарем, одлучујући о захтеву АА из Босне и Херцеговине, ..., коју заступа Разија Поровић, адвокат из ..., за преиспитивање судске одлуке - пресуде Управног суда 10 У 10617/20 од 29.03.2023. године, са противном странком Министарством финансија Републике Србије, Управом за јавни дуг, у предмету неисплаћене девизне штедње, у нејавној седници већа одржаној дана 21.06.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

Захтев се ОДБИЈА.

Образложење

Побијаном пресудом, одбијена је тужба подносиољке захтева поднета против решења Министарства финансија Републике Србије, Управе за јавни дуг број 401-6629/2018-001 од 23.12.2019. године, којим је одбијена пријава потраживања подносиољке пријаве АА из ..., Босна и Херцеговина, заведена под бројем 401-6629/2018-001.

У захтеву за преиспитивање побијане пресуде поднетом због повреде закона и повреде правила поступка која је могла бити од утицаја на другачије решење ствари, подносиољка захтева истиче да апсолутно није јасно како су Управа за јавни дуг и Управни суд на основу три наведена кључна документа (девизне штедне књижице, потврде финансијско-информатичке агенције Сарајево и потврде Агенције за приватизацију Федерације БиХ) дошли до закључка да је подносиољка захтева своју девизну штедњу пренела на друго правно лице. Сматра да су при томе цитирали само одређене одредбе из легислативе БиХ која се односи на ово питање и које наводно иду у прилог томе да Република Србија није одговорна за обавезе Инвестбанке према штедишама, док су изостављене друге одредбе које указују на супротни закључак. Указује на члан 3. ст. 1. и 2. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације ФБиХ, па закључује да се Управа за јавни дуг не може позивати на одредбу

члана 1. став 4. Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, јер ниједан закон у Федерацији није дао могућност да се стара девизна штедња положена код банака чије седиште није у ФБиХ може пренети на друга лица. Такође, Закон о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње у Федерацији БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, број 64/09, 44/11, 92/13), који је *lex specialis* у односу на Закон о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације ФБиХ, је изузео Љубљанску банку и Инвестбанку и децидно навео да се стара девизна штедња у страним банкама не може сматрати дугом ФБиХ. Као кључну и одлучујућу чињеницу наводи то да подносиатељка захтева никада није дала налог да се њена штедња пренесе на било које друго правно лице или конвертује у друга права, па указује да нису тачни и неосновани су наводи Управног суда у побијаној пресуди да се пренос средстава није вршио аутоматски, већ зависно од воље и избора штедише, јер подносиатељка пријаве није дала налог да се износ девизне штедње пренесе на другу банку, било у Републици Србији или у банци у Федерацији Босне и Херцеговине. Истиче да се наводни „пренос“ старе девизне штедње тужиље на друго правно лице, који тужени узима као утврђену одлучну чињеницу, није ни десио, јер закони ФБиХ то нису дозвољавали, па ни сама ознака „евидентирана стара девизна штедња“ не доказује да је пренос извршен, већ само да је евидентирана стара девизна штедња код ЗПП. Даље наводи да суд није применио одредбе Закона о облигационим односима, с обзиром да између Инвестбанке а.д. Београд и подносиатељке захтева, као штедише, постоји грађанскоправни однос, тј. уговор о штедном улогу према коме је банка дужна на захтев да исплати положена средства штедиши. Напомиње да није могло доћи до преноса средстава на органе државе БиХ на основу прописа, јер је реч о личној својини тј. праву власништва и само власник има право да својином располаже, а све да је у БиХ заиста донет неки пропис који је за циљ имао пренос штедње на друга правна лица или конверзију у друге облике имовине, такав пропис је са аспекта Устава Републике Србије неуставан, јер је супротан члану 58. Устава којим се јамчи право на мирно уживање имовине. Закључује да је суд паушално, произвољно и арбитрерно пресудио у овој управној ствари, изводећи погрешне закључке, те због тога уопште није применио Закон о облигационим односима РС и друге прописе. Такође образложење побијане пресуде је „недостатно“ јер не даје довољно и јасно појашњење наведене пресуде, већ представља једну вештачку и правно неодрживу конструкцију која је усмерена ка томе да Републику Србију ослободи од обавезе исплате дуга по основу девизне штедње положене код њене банке, иако је врло очигледно да у овој управној ствари није дошло ни до законског преузимања дуга од стране било ког органа у ФБиХ, као ни до приступања дугу, нити до преузимања испуњења поготову код чињенице да подносиатељка није својом изричитом вољом пренела своје потраживање на друго лице, нити је ФБиХ са Републиком Србијом односно са Инвестбанком сачинила било какав од напред наведених уговора. Даље указује да је Управни суд пресуду донео без одржавања усмене јавне расправе, не наводећи посебне разлоге због којих то није учинио, те да је оваквим поступањем повредио члан 33. став 3. Закона о управним споровима, као и право на правично суђење из члана 32. став 1. Устава Републике Србије, односно право на одбрану правних интереса, изношење доказа и није оценио ниједан навод тужбе чиме је повредио право подносиатељке захтева на образложену судску одлуку, као елемент права

на правично суђење зајемчено Уставом. Предлаже да Врховни касациони суд захтев уважи и побијану пресуду укине, а предмет врати Управном суду на поновно одлучивање.

Противна странка у одговору на захтев предлаже да суд исти одбије.

Поступајући по поднетом захтеву и испитујући побијану пресуду у границама захтева, у смислу члана 54. Закона о управним споровима ("Службени гласник РС" број 111/09), Врховни суд је нашао да је захтев неоснован.

Према разлозима образложења побијане пресуде, правилно је, по оцени Управног суда, одлучио тужени орган када је одбио пријаву потраживања тужиле по основу девизне штедње, јер нису испуњени услови за признавање тог права. По налажењу Управног суда, правилно је тумачење туженог органа да је девизна штедња у смислу одредбе члана 1. став 4. Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, у складу са прописима ФБиХ, пренета на друго правно лице – банку са седиштем у ФБиХ, односно приватизацијски рачун грађана, чиме је конвертована у друга права која се могу реализовати у складу са Законом о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације. Како према потврди број 04-14-2603-1/19 од 29.04.2019. године, у Агенцији за приватизацију у ФБиХ са јединственог рачуна грађана ... оставиоца ББ, пренесен износ од 11.320,67 КМ из основа старе девизне штедње на ЈРГ ... АА достављен из Депозитне банке д.д. Сарајево, регистрован 25.10.2002. године, то правилно налази тужени орган да тужилца по основу девизне штедње није више у односу са банком код које је својевремено положена девизна штедња, чије је седиште у Републици Србији, јер је иста пренета на другу банку са седиштем у ФБиХ, чиме је престао законски основ за признавање права по основу неисплаћене девизне штедње грађана, у складу са Законом о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и у њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ. У сваком случају, и да тужилца није искористила стару девизну штедњу за намене прописане Законом о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације, евидентирана девизна штедња постала је унутрашњи дуг ФБиХ у складу са одредбом члана 5а наведеног закона.

Оцењујући законитост побијане пресуде Врховни суд налази да је иста донета без повреда правила поступка и уз правилну примену прописа.

Према стању у списима и образложењу побијане пресуде, тужилца је на основу позива за пријаву потраживања по основу девизне штедње од 23.02.2017. године, поднела пријаву потраживања, која је евидентирана под бројем 401-6629/2018-001 од 29.05.2018. године, а на основу девизне штедње положене код Инвестбанке а.д. Београд број партије 1003-28-01122-5. Тужилца је уз пријаву поднела оригинал девизне штедне књижице Инвестбанке а.д. Београд. Поред тога, тужилца је доставила: потврду Финансијско-информатичке агенције Сарајево из које се види да није остварила право у БиХ по основу старе девизне штедње, нити да јој је то право признато од стране ФБиХ; изјаву, дату под

моралном, материјалном и кривичном одговорношћу, да предметну стару девизну штедњу није пренела на друго лице; као и потврду Агенције за приватизацију у ФБиХ број број 04-14-2603-1/19 од 29.04.2019. године, издату на основу увида у базу података Јединствених рачуна грађана (ЈРГ), којом се потврђује да са ЈРГ ... оставиоца ББ, пренесен износ од 11.320,67 КМ из основа старе девизне штедње на ЈРГ ... АА достављен из Депозитне банке д.д. Сарајево, регистрован 25.10.2002. године, уз напомену да Агенција за приватизацију није надлежна за поврат старе девизне штедње и да не располаже подацима о верификованим износима из основа старе девизне штедње.

Одредбом члана 1. став 1. Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ („Службени гласник РС“, бр. 108/16, 113/17 и 52/19), прописано је да се овим законом уређују услови, начин и поступак регулисања обавеза по основу неисплаћене девизне штедње грађана коју су до 27. априла 1992. године положили: 1) држављани бивших република СФРЈ, осим Републике Србије, код банака са седиштем на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територији бивших република СФРЈ; 2) држављани Републике Србије код филијала банака са седиштем на територији Републике Србије, а које су се налазиле на територијама бивших република СФРЈ. Ставом 4. истог члана прописано је да се одредбе овог закона не односе на девизну штедњу из става 1. овог члана, која је у потпуности исплаћена у складу са прописима бивших република СФРЈ, на чијој територији је положена, или коју су бивше републике СФРЈ својим прописима пренеле на друга правна лица, односно конвертовале у друга права.

Одредбом члана 9. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља („Службени лист СФРЈ“, број 43/82 и 72/82, „Службени лист СРЈ“, број 46/96 и „Службени гласник РС“, број 46/06), прописано је да се право стране државе примењује према свом смислу и појмовима које садржи.

Према одредби члана 2. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације („Службене новине ФБиХ“, број 27/97), који је у ФБиХ ступио на снагу 28. новембра 1997. године, потраживања грађана, која се измирују у складу са овим законом, сматрају се потраживања по основу старе девизне штедње, по основу компензације за денационализовану имовину која се не може вратити у власништво и посед, потраживања по основу неисплаћених плаћа припадника Армије РБиХ, Хрватског вијећа одбране, Полиције и опћа потраживања утврђена Законом о приватизацији предузећа. Одредбом члана 3. став 1. истог закона прописано је да лице које има девизну штедњу у банкама или пословним јединицама са сједиштима на територији Федерације изнад 100 КМ, а био је држављанин бивше Социјалистичке Републике БиХ и на дан 31. марта 1991. године и имао пребивалиште на територији која сада припада Федерацији, стиче потраживања према Федерацији са стањем на дан 31. марта 1992. године. Одредбом члана 5. истог закона прописано је да се потраживање грађана по свим основима из члана 2. овог закона, исказују на јединственом рачуну грађана (у даљем тексту: Јединствени рачун) у организационој јединици Агенције за приватизацију ФБиХ, према мјесту пребивалишта грађана. Према одредби члана 11. истог закона, отварање Јединствених

рачуна врши се по службеној дужности на основу матичног броја грађанина – носитеља потраживања из овог закона, а отварање Јединственог рачуна по основу старе девизне штедње врши се на захтев штедише и представља сертификат грађанина. Сагласно члану 15. истог закона, грађани су потраживања са Јединственог рачуна могли користити за куповину: станова на којима постоји станарско право, дионица предузећа, имовине предузећа, пословних простора у власништву опћина и друге имовине која се буде продавала у процесу приватизације, а у складу са чланом 16. потраживања на Јединственом рачуну су била преносива, што је укључивало и могућност њихове продаје на секундарном тржишту за дио њихове номиналне вредности. Потраживања са Јединственог рачуна могла су се користити у поступку приватизације, у року од две године од њиховог уписа на Јединствени рачун, а истеком тог рока су се гасила (члан 18).

Закон о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације је до 2004. године претрпео више измена и допуна („Сл. новине ФБиХ“, бр. 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03 и 44/04). Изменама овог закона, период из члана 18. у коме су се потраживања са Јединственог рачуна могла користити за куповину дионица предузећа, имовине предузећа и друге имовине у процесу приватизације, продужен је до 30. јуна 2006. године, а период за куповину станова до 30. јуна 2007. године. Осим тога, закон је 2004. године допуњен чланом 5а којим је прописано да изузетно од члана 5. овог закона, потраживање по основу старе девизне штедње постаје унутрашњи дуг ФБиХ који се измирује у складу са посебним законом, осим ако лице које има потраживање по основу старе девизне штедње не да изјаву да се та потраживања користе за намјене из члана 18. овог закона. Изјава из става 1. овог члана је неопозива и подноси се Федералном министарству финансија у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Полазећи од цитираних прописа, а како према потврди број број 04-14-2603-1/19 од 29.04.2019. године, у Агенцији за приватизацију ФБиХ са јединственог рачуна грађана ЈРГ ... оставиоца ББ, пренесен износ од 11.320,67 КМ из основа старе девизне штедње на ЈРГ ... АА достављен из Депозитне банке д.д. Сарајево, регистрован 25.10.2002. године, који је првобитно био положен код Инвестбанке а.д. Београд, правно је утемељено становиште Управног суда да је оспорено решење туженог правилно и законито. Ово стога што тужила, овде подносиатељка захтева, по основу девизне штедње није више у односу са банком код које је својевремено положена девизна штедња - Инвестбанком а.д. Београд чије је седиште у Републици Србији, већ је ступила у однос са ФБиХ. Наиме, предметна девизна штедња је пренета на другу банку са седиштем у ФБиХ - Депозитну банку д.д. Сарајево, а затим конвертована у други облик права на основу закона ФБиХ.

Имајући у виду изложено, и по оцени Врховног суда, не ради се о старој девизној штедњи за коју би била одговорна Република Србија према пресуди Великог већа Европског суда за људска права од 16.07.2014. године, донетој по представи 60642/08, у предмету Алишић, Саџак и Шахдановић, против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније, односно према Закону о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, који је донет у извршењу те

пресуде. Одредбе овог закона не односе се на девизну штедњу коју су бивше републике СФРЈ својим прописима пренеле на друго правно лице, односно конвертовале у друга права (члан 1. став 4.).

Република Србија не може бити одговорна за регулисање обавеза по основу неисплаћене девизне штедње подносиоцима захтева ни у случају да је трансфер предметног девизног износа на јединствени рачун правног претходника подносиоцима код Агенције за приватизацију ФБиХ извршен без његове сагласности, аутоматском применом неуставних одредаба Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације који је донела ФБиХ, јер је пренос девизних средстава на јединствени рачун извршен са рачуна Депозитне банке д.д. Сарајево, са седиштем на територији ФБиХ, а не са рачуна филијала Инвестбанке а.д. Београд чије је седиште на територији Републике Србије. Евантуалне неуставне ситуације узроковане применом закона ФБиХ и повреду права на мирно уживање имовине правних субјеката која из тога проистиче, мора отклонити држава која је такво стање проузроковала, а не Република Србија.

По налажењу Врховног суда, ознака „евидентирани стара девизна штедња“, на штедној књижици достављеној уз пријаву потраживања, не представља једини доказ да је девизна штедња подносиоцима захтева код Инвестбанке а.д. Београд пренесена на друго правно лице – банку у ФБиХ или исплаћена, већ је доказ за то и јединствени рачун грађана (ЈРГ) правног претходника подносиоцима захтева и подносиоцима захтева код Агенције за приватизацију ФБиХ, на коме се налазе предметна девизна средства, а која су на том рачуну могла бити евидентирани само на основу података банке или пословне јединице банке са седиштем на територији ФБиХ код које су се у том моменту налазила.

Наиме, начин евиденције лица која имају девизну штедњу у банкама или пословним јединицама банака са седиштем на територији ФБиХ у износу већем од 100 ДЕМ, а била су држављани РБиХ на дан 31.03.1991. године и имала пребивалиште на територији ФБиХ на дан 28.11.1997. године, регулисан је Упутством о евиденцији и реализацији потраживања грађана са јединственог рачуна („Сл. новине ФБиХ“, бр. 1/98) донетим на основу члана 20. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације. Према одредби члана 12. став 1. наведеног упутства, евиденција лица из члана 3. Закона, која имају девизну штедњу у банкама или пословним јединицама банака са седиштем на територији Федерације БиХ у износу већем од 100 ДЕМ, а била су држављани РБиХ на дан 31.03.1991. године и имала пребивалиште на територији Федерације БиХ на дан 28.11.1997. године, утврђује се на основу података банака које су дужне припремити почетни биланс стања у складу са законом, а према ставу 2. истог члана, банка из става 1. овог члана дужна је доставити Заводу податке о девизној штедњи грађана из става 1. овог члана, а са стањем на дан 31.03.1992. године, прерачунатим у ДЕМ и умањеним за исплате извршене до 31.12.1997. године на електронском медију, најкасније до 28.04.1998. године.

Из цитираних одредаба Упутства произлази да је трансфер предметног девизног износа на јединствени рачун правног претходника подносиоцима захтева код Агенције за приватизацију ФБиХ могао бити извршен само на основу података банке или пословне

јединице банке са седиштем на територији ФБиХ код које је имао девизну штедњу, а што је у конкретном случају Депозитна банка д.д. Сарајево. Такав трансфер није ни могао бити извршен на основу података банке или пословне јединице банке са седиштем ван територије ФБиХ, дакле ни од стране Инвестбанке а.д. Београд. Преносом девизних средстава правног претходника подносиољке захтева на рачун Депозитне банке д.д. Сарајево са седиштем у ФБиХ, без обзира на који начин је ФБиХ тај трансфер извршила, а затим на Јединствени рачун правног претходника подносиољке захтева код Агенције за приватизацију ФБиХ на основу Закона и Упутства које је ФБиХ донела, спорни девизни износ је престао да буде дуг Инвестбанке а.д. Београд, а последично је престала и обавеза Републике Србије да тај дуг регулише у складу са својим законом. Из ст. 146. и 147. пресуде Алишић и др. произлази да Србија треба да предузме све потребне мере како би омогућила да свим лицима буде исплаћена њихова стара девизна штедња под истим условима под којима је она исплаћена држављанима Србије који су такву штедњу имали у домаћим филијалама банака са седиштем у Србији, што значи да Република Србија има обавезе према девизним штедишама чија девизна средства нису пребачена из старих девизних депозита на друга лица или су конвертована у друга права. На тај начин искључене су штедише чија су девизна средства пребачена на приватизационе рачуне, као што је случај са подносиољком захтева.

Врховни суд указује и на могућност депонената девизних штедних улога да у периоду прописаном чланом 18. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације ФБиХ, своја потраживања по основу старе девизне штедње са Јединственог рачуна искористе за намене наведене у члану 15. тог закона.

У конкретном случају, без значаја за одлучивање је указивање подносиољке захтева је Закон о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње („Службене новине Федерације БиХ“, број 64/09, 44/11, 92/13) *lex specialis* у односу на Закон о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације ФБиХ, те да је тај закон изузео Љубљанску банку и Инвестбанку и децидно навео да се стара девизна штедња у страним банкама не може сматрати дугом ФБиХ, због тога што у моменту подношења пријаве и доношења побијане пресуде, због извршеног преноса старе девизне штедње подносиољке на рачун Депозитне банке д.д. Сарајево, а затим на Јединствени рачун грађана, дужничко-поверилачки однос између штедише и „Инвестбанке“ а.д. Београд више није постојао. Тиме је искључена обавеза Републике Србије да подносиољки исплати стару девизну штедњу.

По налажењу Врховног суда, неосновани су наводи захтева да је побијана пресуда донета погрешном применом материјалног права, као и остали наводи који су већ истицани у тужби и који су били предмет правилне оцене од стране Управног суда, а побијана пресуда је у довољној мери образложена у погледу законитости тужбом оспореног акта.

Управни суд је побијану пресуду донео без одржавања јавне расправе и у складу са одредбама члана 33. ст. 2. и 3. Закона о управним споровима навео разлоге који оправдавају решавање управног спора без расправе. Ово стога што је тужбом побијани акт

требало оценити само у погледу спорних правних питања, па предмет спора очигледно није изискивао непосредно саслушање странака и посебно утврђивање чињеничног стања, нити додатно појашњење ставова и мишљења о правилној примени материјалног права, које су парничне странке детаљно аргументовале у тужби и оспореном акту.

С обзиром на све изложено, Врховни суд је, на основу одредбе члана 55. став 1. Закона о управним споровима, одлучио као у диспозитиву ове пресуде.

ПРЕСУЂЕНО У ВРХОВНОМ СУДУ
дана 21.06.2023. године, Узп 103/2023

Записничар
Мирела Костадиновић,с.р.

Председник већа – судија
Јелена Ивановић,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић